

nagy méretein kívül az a körülmény, hogy alja mélyebben feküdt, mint a testek. Miért is tették volna a fejfát az egykorúak az eltemetettek oldalához? A téglanemű törmelék a tuskó körül és a bilinesnélküli test *alatt* minden jel szerint a pellengérszlop megszilárdítására, a behelyezés alkalmával veretett annak aljára. Az állatesontok, mint a pellengérré állítottak ételhulladékai kerültek oly nagy számmal a földszínére és a halottak eltemetése alkalmával a sírüregebe, egyik legfontosabb bizonyítékául annak, hogy a tölgyfa-tuskó a temetés idején fennállott (1661) pellengérhez tartozott.

Látjuk tehát, hogy az ásátások semmi bizonyítékot nem nyújtanak azok számára, a kik úgy vélekednek, hogy Barscai hamvait azok folyamán feltaláltuk. Ellenben, míg egyrészt az a tény, hogy békóba vert emberi csontvázat találtak a kereszttel megjelölt hely közelében, kétségtelenné teszi a kereszt historikumát, az ásátások és az azok folyamán a sírüregeből előkerült tárgyak pedig krónikásaink jólétesültségét, hogy tényleg a falu pellengére mellé „nyomorúságos módon” temették el a meggyilkolt fejedelmet és társait; addig maga a sírlelet, mely *két* békós- és egy békónélküli csontváz helyett csak *egy* békós- és egy békónélküli csontvázat tartalmaz, — Krausnak ad igazat: a fejedelem Doboli István nevű komornyikjának jóvoltából benn pihen a templomban.

Kovács István.

A Siculicidium emléke.

A Siculicidium tudvalevőleg az 1764-iki mádéfalvi veszedelmet jelenti s annak egyszersmind időjelző szava (chronotikon), mert betűiből (ha azoknak római számjegy-értékét összeadjuk), a székely vérfürdő évszáma jó ki. Ennek az emlékére nemrég emlékoszlopot állítottak Csík-Mádéfalva határában, közel a vasúti állomáshoz. Imposans kőobeliszk, tetején a turul-madárral, oldalain azon felirásokkal, melyeket mi ajánlottunk s szövegeztünk. (Ld. Erdélyi Múzeum 1899. évf. 179. l.)

A különös ennél az emlékoszlopnál az, hogy daczára annak, hogy már néhány év óta fennáll, még sincs ünnepiesen felavatva, hír szerint azért, mert még hiányzik a költség összegéből néhány ezer forint.

De nem erről, hanem a Siculicidium egy másik állítólagos emlékoszlopáról akarunk itt megemlékezni s egy téves hiedelmet eloszlatni.

Csik-Szent-Mihály régi temetőjében ugyanis egy régi keresztes kőoszlop áll, melyről a közhiedelem az, hogy az volt eredetileg a *Siculicidium* emlékoszlopa s később vitték Mádéfalva határáról Cs.-Szent-Mihályra.

Orbán Balázs „A Székelyföld leírása“-ban (II. k. 73. l.) ezt írja felőle:

„De mindezeknél nevezetesebb a templom kerítésében levő azon kőkereszt, melyen tisztán olvashatólag be van vésvé e végzetes szó: *Siculicidium*. Közhiedelem szerint *ez volt a mádэфalvi vészhalmon állott eredeti emlékkereszt*, mely kormányrendeletből onnan elmozdítatván, egy szt.-mihályi ember: *Búzás János* hozta ide s halálakor helyezték utódai sírjára. Igen óhajtandó s méltányos lenne, — írja tovább Orbán B. — hogy az eredeti helyére újból visszahelyeztessék, hadd örködjék ott az ártatlan vértanúk emléke felett, hadd hirdesse ott az utókornak a zsarnokság véres tetteit, hadd álljon ott intő jelül a hatalom ily gyászos visszaélései ellen“.

Ez a „közhiedelem“ azonban — egyszerűen tévedés, a mely onnan származott, hogy az oszlopfőn a *Siculicidium* felirat áll, melynek folytatása az oszlop homlokfalán annyira elkopott, hogy ugyancsak fejtörést okoz értelmét kibetűzni. Én e nyár folyamán Szent-Mihályon járván, kibetűztem a felirat értelmét s megfejtését íme itt adom, a mi elmondja, hogy minő vonatkozásban van a mádэфalvi veszedelemmel s hogy kinek az emlékköve.

A felirat megfejtése ez:

Az Siculicidiumban Mádэфalván elveszett Búzás János 1755-ben született és 1803 7. Juliusban eltemetett fia cs.-sz.-mihályi Búzás András (s még néhány sor annyira elmosódott, hogy egyáltalában nem olvasható) síremléke.

A megtévesztést elősegítette az a körülmény is, hogy a *Siculicidium* szó az oszlopkő párkányán nagyobb betűkkel a három oldalt elfoglalja (az

SICU | LICID | IUM) s az oszlopfőn magán a felírás a *-ban* szótaggal folytatódik. (Az egésznek formáját ld. fennebb.)

Az olvasható sorok tehát annyit kétségtelenül feltűntetnek, hogy ez a mádэфalvi veszedelemben elveszett Búzás János fiának Búzás Andrásnak síremléke. Búzás János tehát nem hozhatta ez emlékkövet Mádэфalva határából, mert még magát sem hozta onnan haza, hanem fiának állították 40 évvel később. Ő maga ugyan